

KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN DÖNEMİ (1520 – 1566)

1. Yavuz Sultan Selim'in vefatı üzerine yerine tek oğlu I. Süleyman (Kanuni) tahta çıktı.
2. Kanuni Osmanlı tarihinde en uzun süreyle (46 yıl) hükümdarlık yapan padişah'tır. Bu dönem Osmanlı Devleti'nin en parlak ve en muhteşem dönemidir.
3. Kanuni Sultan Süleyman tahta geçtiğinde sağlam bir devlet adamı kadrosuyla işbaşı yaptı, disiplinli ve büyük bir ordu ise hazır bulunuyordu. Mısır Seferi ardından hazine de ağzına kadar dolmuştu, işte Kanuni babasından böyle mükemmel bir miras devralmıştı.

KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN DÖNEMİNDEKİ İÇ İSYANLAR

- a. 1521 **Canberdi Gazali İsyanı**
 - b. 1523 **Ahmet Paşa İsyanı**
 - c. 1526 **Baba Zünnun Ayaklanması**
 - d. 1527 **Kalenderoğlu İsyanı**
- Memlük devletini yeniden diriltmek amacıyla çıkarılmış isyanlar
- Şii karakterli isyanlar

KANUNİ DÖNEMİNDE BATIDAKİ FAALİYETLER

Yavuz Sultan Selim Döneminde Osmanlı Devleti'nin doğu sorunları neredeyse çözülmüştü, bu yüzden Kanuni tahta çıkar çıkmaz batıya yöneldi.

KANUNİ DÖNEMİ OSMANLI – MACAR İLİŞKİLERİ

Kanuni Sultan Süleyman Döneminde Osmanlı Macar ilişkileri bozulmuştu. Bu durumun **nedenleri** ise;

1. Kanuni'nin Macar Kralına gönderdiği elçinin öldürülmesi,
2. Macaristan'ın yıllık vergisini kesmesi,
3. Macarların Balkanları da kışkırtarak sürekli Osmanlı üzerine Haçlı seferi düzenlemesi,

- İşte tüm bu nedenlerden dolayı Kanuni Sultan Süleyman 1521 yılında Macaristan Seferi'ne çıktı.
- Kanuni bu seferi sırasında **Belgrad**'ı fethetti.
- **Belgrad'ın fethiyle Orta Avrupa'nın kapıları Osmanlı'ya açıldı.**

1526 MOHAÇ MEYDAN SAVAŞI

Nedenleri:

- Macaristan'ın 1521'de Belgrad'ı Osmanlı Devleti'ne kaptırması, Macarları harekete geçirdi.
- Bu arada Almanya Kralı Şarlken, Fransa Kralı I. Fransuva'yı esir almış, Fransuva'nın annesi de Kanuni'den oğlunun kurtarılması için yardım istemişti.
- İşte tüm bu nedenlerden dolayı 1526 yılında Mohaç Meydanı'nda dehşet bir savaş yapıldı, koca Macar ordusu **iki saat** içinde yerle bir edildi.

Sonuçları:

1. Mohaç Savaşı sonunda Macaristan alınarak Osmanlı Devleti'ne bağlandı.
2. Macaristan'ın fethiyle Osmanlı Avusturya ile komşu oldu.
3. Fransa Kralı Fransuva esaretten kurtuldu, böylece Osmanlı – Fransa ilişkileri gelişti. Bu durumda Avrupa'da Hristiyan birliğinin parçalanmasını sağladı.
4. Macar Krallığı'na Jan Zapolya (Yanoş) getirildi. Amaç Avusturya ile Osmanlı toprağı arasında tampon bir bölge oluşturmaktır.

KANUNİ DÖNEMİ OSMANLI – AVUSTURYA İLİŞKİLERİ

1529 I. VİYANA KUŞATMASI

27 Eylül-16 Ekim 1529 tarihlerinde Avusturya Arşidüklüğü'nün başkenti Viyana'nın Kanuni Sultan Süleyman komutasındaki Osmanlı ordusu tarafından kuşatılmasıdır. Başarısız olan kuşatma sonucunda kale alınamamış ve Osmanlı ordusu İstanbul'a geri dönmüştür.

Nedenleri:

1. Avusturya Kralı Ferdinand Macaristan'ın Osmanlı Devleti'ne bağlanmasına karşı çıkıyor ve Yanoş'un krallığını da tanımıyordu, bu yüzden Osmanlı egemenliğindeki Macar iç işlerine de karışıyordu.
2. Ayrıca Kanuni Avrupa üstünlüğünü ele geçirmek istiyordu,

Sonucu:

Avusturya önlerine gelen Kanuni bu gelişme üzerine kuşatma hazırlığı olmamasına rağmen Viyana'yı kuşattı ; ancak kış şartlarının elverişsizliği ve kuşatma silahlarının bulunmaması neticesinde Viyana alınamadı.

1532 ALMANYA SEFERİ

Nedenleri:

1. I. Viyana kuşatmasına rağmen Ferdinand Macar iç işlerine karışmaktan vazgeçmedi.
2. Alman Kralı Şarlken'inde Avrupa üstünlüğüne son verilmeliydi.

Sonucu:

1532'de Almanya Seferi'ne çıkan Kanuni'nin karşısına ne Ferdinand ne de Şarlken çıkabildi. Kanuni böylece Almanya'nın içlerine kadar ilerledi. Osmanlı Devleti'nin daha da ilerlemesini engellemek isteyen Ferdinand barış istedi.

1533 İBRAHİM PAŞA (İSTANBUL) ANTLAŞMASI

1. Avusturya (Ferdinant) Macaristan'ın Osmanlı Devleti'ne ait olduğunu kabul edecek ve Macaristan'ın iç işlerine karışmayacak,
2. Avusturya, Yanoş'un krallığını tanıyacak,
3. Avusturya arşüdükası protokol bakımından Osmanlı sadrazamına denk sayılacak, (**Siyasi üstünlük**)
4. Avusturya yıllık 30.000 düka altın vergi ödeyecek. (**ekonomik üstünlük**)

1541 MACARİSTAN SEFERİ

1. Macar Kralı Jan Zapolya (Yanoş)'nın ölümü üzerine Kanuni Macar tahtına Yanoş'un oğlu Sigismund'u geçirdi, ancak Ferdinand'ın Sigismund'un krallığını tanımaması ve Macaristan'ın iç işlerine karışması üzerine Kanuni 1541 Macar Seferi'ne çıktı.
2. Kanuni bu seferiyle Ferdinand'ın kuvvetlerini yerlebir etti ve onları Budin'den çıkardı.
3. Kanuni 1541 Macar Seferi'yle, Macaristan'ı üç parçaya böldü.

1566 ZİGETVAR SEFERİ

Nedenleri:

1. Kanuni Sultan Süleyman bu yıllarda yaşlı ve hasta olması onun öldüğü söylentisinin Avrupa'da yayılmasına neden oldu.
2. Avusturya yine Osmanlı topraklarına müdahale etmişti.
3. Ayrıca Malta başarısızlığı telafi edilmeliydi.

Uyarı: Kanuni Sultan Süleyman sefer sırasında öldü, ancak padişahın ölüm haberi zaferin kazanılmasından sonra orduya duyuruldu.

KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN DÖNEMİNDE OSMANLI – İRAN İLİŞKİLERİ

Nedenleri:

1. Bu dönemde Şah İsmail ölmüş yerine oğlu Şah Tahmasb geçmişti. Şah Tahmasb da aynen babası gibi Osmanlı topraklarına müdahale etti,
2. İran Osmanlı Devleti'ne karşı Avusturya ile işbirliği yapmıştı.

Bu nedenlerden dolayı Kanuni İran üzerine 1534 ile 1553 yılları arasında üç ayrı sefer düzenledi. Sonuçta İran'ın isteği üzerine antlaşma yapıldı.

1555 AMASYA ANTLAŞMASI

Bu antlaşmayla Tebriz, Irak, Erivan ve Doğu Anadolu Osmanlı Devleti'ne kalacaktı.

Önemi: Amasya Antlaşması İranla yapılan **ilk resmi** antlaşmadır.

KANUNİ DÖNEMİNDE DENİZLERDEKİ GELİŞMELER

1522 RODOS'UN FETHİ

1. Rodos adasında bu dönemde Sen Jean şövalyeleri yaşıyordu, bu şövalyeler Osmanlı Devleti'nin Akdeniz'de ticaret yapan gemilerine zarar veriyordu.

2. Rodos daha önce Fatih tarafından kuşatılmış ama alınamamıştı.

Kanuni Döneminde de İstanbul, Mısır arasında gidip gelen Osmanlı ticaret ve hac gemilerinin zarar görmesi üzerine Rodos Adası 1522'de fethedildi. Buradaki San Jean şövalyeleri Malta Adasına kaçtı.

1533 CEZAYİR'İN OSMANLI DEVLETİ'NE KATILMASI

1. Cezayir bu dönemde Barbaros Hayreddin Paşa (Hızır Reis) ve kardeşi Oruç Reis'in elindeydi. Bu iki kardeş Akdeniz'de korsanlık yapıyorlardı. Hristiyan ticaret gemilerini yağmalıyor ele geçirdiği malları fakir Müslümanlara dağıtıyorlardı.

2. 1533 yılında Kanuni Sultan Süleyman Barbaros Hayreddin Paşa'yı Kaptan-ı Deryalığa atadı, böylece Cezayir Barbaros Hayreddin Paşa'nın isteği ile Osmanlı Devleti'ne katıldı.

1538 PREVEZE DENİZ SAVAŞI

1. Kaptan-ı Deryalığa atanan Barbaros Hayreddin Paşa Akdeniz'de Türk egemenliğinin sağlanması amacıyla.

2. Ancak Akdeniz'de Türk egemenliğinin sağlanmasından çekinen Venedik, Malta, Ceneviz ve Portekiz Andrea Doria komutasında bir Haçlı birliği oluşturdu.

3. 1538'de Yunanistan'ın batı kıyısındaki Preveze bölgesinde karşılaşılan Haçlı ve Osmanlı donanmaları savaşa başladı. Barbaros Hayreddin Paşa bu savaş sırasında denizlerde ilk defa hilal taktiğini uyguladı ve Haçlı donanmalarını hızla çevirerek yok etti.

4. Böylece Osmanlı Devleti Akdeniz'de de üstünlüğü ele geçirdi. Haçlılar savaş tazminatı ödemeye mahkum edildiler.

1551 TRABLUSGARB'IN FETHİ

1. Bu dönemde Trablusgarb'ta Sen Jean şövalyeleri ve İspanyollar vardı. Turgut Reis komutasındaki bir Osmanlı donanması 1551'de Trablusgarb'ı fethetti.

CERBE DENİZ SAVAŞI (1560)

Turgut Reis Trablusgarb'ın güvenliğini sağlamak amacıyla hemen Trablusgarb açıklarındaki Cerbe Adası'nı da 1559'da İspanyollardan aldı. **Önemi:** Preveze'den sonra Osmanlı devletinin ikinci büyük deniz zaferidir.

1565 MALTA KUŞATMASI

1. Şarhken'in desteğiyle Osmanlı ticaret gemilerini yağmalayan Malta Adasındaki Sen Jean şövalyeleri aynı zamanda Osmanlı Devleti'ne karşı Haçlı seferlerine de katılıyorlardı.

2. Ancak kuşatma sırasında Turgut Reis'in şehit edilmesi üzerine kuşatma kaldırıldı.

1538 – 1553 OSMANLI HİNT DENİZ SEFERLERİ

1. 1498 yılında Portekizliler Hindistan'a gelmiş ve bölgeyi denetimleri altına almışlardı, bölgede Müslüman tüccarlara da zarar veriyorlardı.

2. Tüm bu gelişmeler karşısında Hindistanlı Müslümanlar (**Gücerat İslam Devleti**) İslam halifesi konumundaki Kanuni Sultan Süleyman'dan yardım istediler.

3. Kanuni Sultan Süleyman 1538 ile 1553 yılları arasında Hindistan'a toplam dört deniz seferi düzenledi, ancak bu seferler başarısızlıkla sonuçlandı.

Hint seferlerinin başarısızlıkla sonuçlanmasının temel nedenleri ise:

- Osmanlı Devleti'nin okyanuslara dayanıklı gemilere sahip olmaması,
- Hint Seferlerine gereken önemin verilmemesi,
- Hindistan'a yardım için giden Osmanlı donanmalarının yine Hindistanlılardan gereken desteği görmemesi.

Uyarı: Kanuni'nin Hint Seferleri genel anlamda başarılı olamadıysa da Arap Yarımadası'nın geri kalan kısmı, Habeşistan, Sudan, Eritre ve Basra Körfezi Osmanlı sınırlarına katıldı.

1535 KAPİTÜLASYONLARI

1. "Kapitülasyon" aslen ayrıcalık anlamına gelir. Osmanlı kaynaklarında buna Uhd-u Atika ya da İmtiyaz-ı Mahsusa denir.

2. 1535 yılında Kanuni Sultan Süleyman Fransa'ya ilk kez kapitülasyon verdi.

Kanuni'nin amacı;

- Fransa'yı kendi yanına çekerek Avrupa Hıristiyan birliğini önlemek, böylece olabilecek muhtemel Haçlı ittifakını önlemek,
- Coğrafi Keşiflerin ardından durgunlaşan Akdeniz ticaretini yeniden canlandırmak,
- Batı Akdeniz fetihlerinde kullanılmak üzere Fransa'dan askeri deniz üssü elde etme.

Maddeleri:

- Fransız ve Osmanlı ticari gemileri karşılıklı olarak birbirlerinin limanlarından faydalanabilecek
- Fransız tüccarlara özel vergi indirimi yapılacak
- Fransa bayrağı taşıyan tüm gemiler Osmanlı limanlarından faydalanabilecek
- Türk tüccarlar ile Fransız tüccarlar arasında çıkabilecek problemleri Osmanlı kadısı çözecek ancak bir Fransız tercümandan faydalanılacak
- Osmanlı ülkesinde ölen Fransız tüccarların malları Fransız varislerine iade edilecek
- Osmanlı Devleti'nde yaşayan Fransızlar din ve mezhep hürriyetine sahip olacak, Fransızlar kilise kurabilecek
- Tüm bu kapitülasyonlar hükümdarların hayatları süresince geçerli olacak

Not: Kapitülasyonlar hükümdarların hayatları süresince geçerli olması Kanuni'nin ileri görüşlülüğünü gösterir.

Ancak sonra gelen Osmanlı padişahları süreyi uzatıp bir çok ülkeye de ekonomik ayrıcalık tanıyınca Osmanlı ülkesi Avrupalı devletlerin açık pazarı haline gelecektir.

Türk milleti kapitülasyonlardan ancak Lozan'da (24 Temmuz 1923) kurtulacaktır.

SOKULLU MEHMET PAŞA DÖNEMİ (1566-1579) ÖZELLİKLERİ

Devşirme olan Sokullu Mehmet Paşa, Kanuni'nin son zamanlarında sadrazam olmuştur. Kanuni'den sonra tahta geçen II. Selim ve III. Murat zamanlarında devlet işlerini yürüten asıl kişi Sokullu Mehmet Paşa olduğundan bu döneme **Sokullu Mehmet Paşa Dönemi** denir.

Sakız Adasının Alınması (1568):

Cenevizlerin elinde bulunan ada Sokullu döneminde, Kaptan-ı Derya Piyale Paşa tarafından alınmıştır. Böylece Ege Denizindeki Türk hakimiyeti pekiştirilmiştir.

Kıbrıs Adası'nın Fethi (1571)

Kıbrıs Adası Venediklilerin elinde bulunuyordu. Venedikiler Mısır'ın fethinden sonra bu ada için Osmanlıya vergi ödemeye başladılar.

Nedenleri:

- Kıbrıs'ın jeopolitik olarak önemli bir konumda bulunması
- Kıbrıs'taki korsanların Osmanlı ticaret gemilerine zarar vermesi
- Venediklerin Kıbrıs için ödedikleri vergiyi kesmeleri

Sonuçları:

- Doğu Akdeniz tamamen Osmanlı egemenliği altına girdi. Böylece Mısır yolunun güvenliği sağlandı.
- Türk aileleri Kıbrıs'a yerleştirildi.
- İnebahtı Deniz Savaşına neden olmuştur.

İnebahtı Deniz Savaşı (1571):

Nedenleri:

1. Avrupalıların Kıbrıs Adasını geri almak istemeleri
2. Papa'nın kışkırtmaları

Oluşturulan haçlı donanması, Osmanlı donanmasını İnebahtı körfezinde yaktı. Yalnızca Uluç Ali Reis bir kısım gemileri alarak İstanbul'a dönebildi.

Sonuçları:

1. Uluç Ali Reis'in adı Kılıç Ali Reis olarak değiştirilmiş ve Kaptan-ı Deryalığa getirilmiştir.
2. **Osmanlı Devletinin aldığı ilk büyük deniz yenilgisidir.**
3. Bu yenilgi, Türklerin yenilmezliği inancını yıkmıştır.
4. Osmanlı Devleti kısa sürede daha güçlü bir donanma hazırlayarak denizlere tekrar açıldı.

Tunus'un Fethi (1574):

Yeni oluşturulan donanma ilk iş olarak İspanyolların elindeki Tunus seferine çıktı. Tunus kolayca alınarak Beylerbeylik haline getirilmiştir.

Not: Tunus'un fethi hem İspanyol-Osmanlı savaşlarını, hem de İspanyolların Kuzey Afrika da ki işgal politikalarını sona erdirmiştir.

Fas Sultanlığının Osmanlı Himayesine Alınması

Fas'ta taç kavgaları başlamıştı. Bir kısım Faslılar Portekiz kralından, bir kısmı da Osmanlı Padişahından yardım istediler. Sokullu, Cezayir Beylerbeyi Ramazan Paşa'yı Fas üzerine gönderdi. Portekizliler ile yapılan **Vadi-üs Sebil Savaşı**'yla Portekizlilere çok ağır bir darbe vurularak Fas Osmanlı himayesine alındı. (1577)

SOKULLU'NUN KANAL PROJELERİ

Don -Volga Kanal Projesi

Amaçları:

1. Orta Asya Türkleri ile ilişki kurmak
2. Rusya'nın güneye inmesini ve büyümesini önlemek
3. Donanmayı Hazar denizine geçirerek İran'ı doğudan sıkıştırmak
4. İpek yolunun canlanmasını sağlamak

Don ve Volga nehirlerinin birbirlerine yaklaştığı yerde 10 km lik kanal açılması için çalışmalar başladı (1569). Ancak Rusya'nın saldırıları, Kırım hanının projeye destek vermemesi yüzünden proje yarım kalmıştır.

Süveyş Kanalı Projesi

Amaçları

1. Akdeniz ticaretini (Baharat Yolu) canlandırmak
2. Portekiz'in Hint Okyanusundaki faaliyetlerini önlemek
3. Güney Asya'daki Müslümanlar üzerinde Avrupalı devletlerin baskısını kaldırma

İlk kez Yavuz döneminde, gündeme gelen Akdeniz ile Kızıl Deniz'in birleştirilmesi projesi yeniden düşünülmüş ama gerçekleştirilememiştir.

Karadeniz- Marmara Projesi

İstanbul un güvenliğinin sağlanması için bu proje oluşturuldu,amaç Marmarada bir kanal daha açarak Marmara denizini Karadenize bağlamak

Sokullu'nun Ölümü (1579)

Sokullu, III. Murat döneminde eski itibarını kaybetti ve öldürüldü.

Not: Sokullu'nun ölümü ile Osmanlı Devletinin de Yükselme Dönemi sona ermiş ve Duraklama Dönemi başlamıştır.

17.YY DA OSMANLI DEVLETİ(DURAKLAMA DÖNEMİ)1579-1699

(devlet en geniş sınırlarına ulaşmıştır)

NEDENLERİ

- ✓ Küçük yaşta çocukların tahta geçmesi

- ✓ Sancak sisteminin kaldırılıp kafes sistemine geçilmesi .Bununda deneyimsiz padişahların başa geçmesine neden olması
- ✓ Saray kadınlarının devlet yönetimine katılması
- ✓ Devlet içinde rüşvet ve iltimasin (torpil) artması
- ✓ Savaşların uzaması ve ganimet gelirlerinin azalması
- ✓ Yeniçer ocağına usulsüz asker alınması ve "ocak devlet içindir anlayışının devlet ocak içindir anlayışıyla değişmesi(yeniçeri ocağı 3.murattan itibaren bozulmaya başlamıştır)
- ✓ Doğal sınırlara ulaşılması (dağ,okyanus)
- ✓ Avrupanın bilimsel ve teknolojik açıdan ilerlemesi
- ✓ Coğrafi keşifler sonucu İPEK ve BAHARAT yolunun öneminin kaybetmesi. Bununda gümrük vergilerinin azalmasına neden olması
- ✓ Medreselerden pozitif bilimlerin çıkarılması
- ✓ Beşik ulemalığı sisteminin getirilmesi(hocanın oğlu hocadır)
- ✓ Tımar sisteminin bozulması
- ✓ Kapitilasyonların olumsuz etkilerinin görülmeye başlanması

MERKANTALİZM :

- 17. Yüzyıl da Avrupalı devletler arasında benimsenen ekonomik modeldir.
- Bu ekonomik modele göre zenginliğin ölçütü altın, gümüş ve değerli madenlerdir.
- Ülkedeki değerli maden yataklarının işletilmesine önem verilir.
- İhracatı artırıp, ithalatı azaltmaya çalışan ekonomik modeldir.

Osmanlı Ekonomisi:

- "ülkenin zenginliği para bolluğu ile değil, mal bolluğu ile ilgilidir" anlayışını benimseyerek, ihracat yerine ithalata önem verdi
- Avrupalı ülkeler milli ekonomilerini ve yerli sanayilerini güçlendirirken Osmanlı devleti "bolluk ekonomisi" anlayışıyla yabancı malların ülkeye girmesine izin verdi.

İltizam Sistemi Nedir?

Fatih Sultan Mehmet döneminde tımar sisteminin uygulanmadığı bölgelerin vergilerini toplamak için getirilmiştir. Bu sisteme göre bazı yerlerde kanunla belirlenmiş vergisini toplama işi ihale ile kişilere veriliyor, toplanan vergiler hâzineye aktarılıyordu.

Bu sistemin uygulandığı

Araziye **mukataa**, İhale Sistemine **iltizam**, İhale sonucunda vergileri toplama işini yapanlara da **mültezim** deniyordu.

Mültezimler, İltizama ayrılan arazinin vergilerini devlete peşin olarak öderler, daha sonra halktan toplarlardı. Mültezim aynı zamanda o bölgenin yöneticisi konumundaydı.

İltizam Sisteminin Yararları

İltizam sistemi sayesinde devlet hâzinesinin nakit sıkıntısı giderilmiştir. Ayrıca devlet, çok sayıda vergi memuru görevlendirmekten kurtulmuştur.

İltizam Sisteminin Zararları

- Merkezi otoritenin zayıflamasıyla birlikte mültezimler, kanunlara aykırı olarak devlete verdiklerinin çok daha fazlasını halktan toplamaya çalışmışlardır
- Ağır vergileri ödeyemeyen köylüler topraklarını terk etti ve bu durumun sonucunda üretim azaldı.
- İşsizlik, köyden kente göç ve eşkıyalık arttı, iç isyanlar için uygun ortam oluştu
- Tımarlı sipahi sayısının azalmasıyla eyaletlerin güvenliğinin sağlanması zorlaşınca isyanlar bastırılması zorlaştı.
- Devlet asker ihtiyacını **Sekban** ve **Sarıca** denen ücretli askerlerle karşıladı.
- Barış zamanı işsiz kalan sekbanlar halktan haraç toplamaya başladılar
- Zamanla zenginleşen mültezimle taşrada siyasi bir güç haline geldiler
- İleride **Ayan** diye adlandırılacak olan bu kişiler Osmanlının zayıflığından yararlanarak, buldukları bölgelerde birer derebeyi gibi davranmaya başladılar.